

O OGROŽENOSTI PESNIŠKE BESEDE

L'art, c'est la gloire et la joie;
 Dans la tempête il flamboie.
 Hugo, L'art et le peuple

Pisal bom o ogroženosti pesniške besede tako, kot pojmem pesniško besedo in njeno ogroženost skozi lastno pesnenje. Govoril bom iz sebe in iz svojega pesniškega sveta tako, da bom lahko lastna spoznanja projiciral v tisti kulturni prostor, v katerem nastopa in se poskuša uveljaviti pesniška beseda, za katero smo postavili osnovno trditev o njeni ogroženosti.

Najprej moramo seveda točno določiti pojem pesniške besede in njene vloge v slovenskem kulturnem prostoru. Gotovo je definicij o pesniški besedi ogromno, toda vse se omejujejo z nekaterimi bolj ali manj podobnimi vrednotami, ki naj bi določevale to pesniško besedo. To so vrednote, ki ločujejo pesniško besedo od nepesniške in pesnika od nepesnika.^{xv} Te vrednote naj bi bile skupek vseh pozitivnih človekovih lastnosti, ki postajajo tako tudi vrednote pesmi, saj je pesem samo koncentriranje in izčiščevanje splošno človeških lastnosti. Te lastnosti, ki so postale vrednote pesnenja, pa so lepota, čisti red, humanost in ljubezen. Pesniška beseda je lahko po vrsti torej lepota, čisti red, humanost ali ljubezen. Če pesniška beseda ne doseže teh vrednot, potem ne more postati pesniška beseda in ostaja na nivoju nepesniške besede. Isto pa se dogaja, če želi pesniška beseda preseči te vrednote in želi namesto poprejšnjih uvesti nove vrednote. Seveda pa so te vrednote nasprotje s klasičnimi vrednotami, po katerih in zaradi katerih je neka beseda pesniška beseda. Nova pesniška beseda je torej nelepota, neurejenost, nehumanost in sovraštvo.

Takšno naj bi bilo tradicionalno pojmovanje pesniške besede na Slovenskem, ki pa se v isti sapi tudi proglašja za edino mogoče in edino pravilno. Po tem pojmovanju je pesniška beseda še vedno idealna, neomadeževana beseda, ki v svojem vzvišenem poslanstvu ne bo nikoli zavrgla vrednot, ki jo določajo in ki jim tudi ona določa njihovo pravo vrednost.

Toda pesniška beseda na Slovenskem se je odločila za nove vrednote, ki naj jo določajo, čeprav pri tem ni zavrgla vseh vrednot, ki so določale klasično pesniško besedo.^{xx} Presegla pa je stare vrednote v tako neizprosni meri, da so po-

^{xv} lanski novembrski kulturni polemiki se je vprašanje pesnikov in nepesnikov postavljalo pogosteje, kot vprašanje o resničnosti oziroma potvorjenosti pesmi. (Glej "Delo", "Študentska ktribuna", "TV 15")

^{xx} Glej prvi del obširne razprave Tarasa Kermaunerja "Dialektična anatomija (Raziskava struktur v slovenski poeziji, I. del)", Problemi 69-70

stale nove vrednote, po katerih je določena pesniška beseda, odločujoče in neadomestljive. Danes se torej pesniška beseda indentificira z nelepoto, neurejenostjo, nehumanostjo in sovraštvom. S tem, ko je postala prejšnja nepesniška beseda pesniška, pa kritika še ni zavrгла starih vrednot in starih meril za določanje pesmi oziroma nepesmi. Vrednostno ocenjevanje (kritika) še vedno operira z vrednotami, ki so značilne za tradicionalno pesniško besedo in s temi vrednotami ocenjuje novo pesniško besedo. Prihaja do nujnega razkola med vrednotami, ki jih uporablja sedanja pesniška beseda in vrednotami, ki jih uporablja tisti del slovenske literarne kritike, ki si na podlagi tradicionalnih meril lasti mesto univerzalne in nadčasne kritike. Jasno je, da bo kritika, ki uporablja za vrednotenje lepo, morala zanikati pesniško besedo, ki postaja nekaj grdega in presega na ta način v samem bistvu lepo in čistemu redu se podrejuje pesne-nje. Toda kritika se ne bo zadovoljila s tem, da bi samo registrirala stanje, da bi samo odklanjala novo pesniško besedo v imenu svojih vrednot, kritika si bo prizadevala novo pesniško besedo uničiti v imenu tradicionalnih vrednot lepote, čistega reda, humanosti in ljubezni. Vrednostno ocenjevanje se tako spreminja v vrednostno sojenje, le-to pa v vrednostno obsojanje. Tako nova pesniška beseda ni le grda, neurejena, nehumana in sovražna, temveč postaja nevarna. To nevarnost pa je treba ukiniti, sedaj ne več v imenu ozkega kroga literarne kritike in njenih estetskih namenov, pač pa v interesu nekega naroda, tiste človeške skupnosti, iz katere izhaja nova pesniška beseda. Uzakonja se čisto novo vrednotenje pesniške besede, ki ni opredeljeno po lepem ali nelepem, temveč po koristnem in predvsem po varnem ali nevarnem, od katerega naj bi bilo odvisno eksistiranje naroda. Pesniška beseda je postala tako v sklopu naroda nevarna in ogroža narodovo tradicijo v kulturi in politiki. S tem je postala pesniška beseda zelo pomembna kategorija naroda. Kajti privzdignili smo jo do tistega odločujočega faktorja, ki odloča o varnosti nekega naroda, še več, o njegovi eksistenci.

Naslov pričujočega razmišljanja pa se glasi "O ogroženosti pesniške besede". Torej avtorju ni šlo za to, da bi dokazoval ogroženost naroda po pesniški besedi in vrednotah, ki jih pesniška beseda prinaša v svojem bistvu. Ni mu šlo tudi za to, da bi se spraševal o pravilnosti ali nepravilnosti takšne miselnosti o pesniški besedi, kajti njegov osnovni namen je bil povedati nekaj o ogroženosti, ki jo čuti on sam (in ne samo on) s tem, da piše pesniško besedo, ki je večkrat določena po nelepim lastnostih (nelepoti, neurejenosti, nehumanosti, sovraštvu). Kajti zaradi povedanega avtor tega razmišljanja tudi ogroža eksistenco svojega naroda. Ker pa avtor ne želi in ni nikoli skušal s svojo pesniško besedo ogrožati svojega naroda, po drugi strani pa goreče brani novo pesniško besedo, je že samo zaradi izjave pod črto dvakrat moralno in politično diskvalificiran.^x

^xIz izjave Predsedstva ZZB NOV Slovenije ob nedavni kulturni polemiki: -Predsedstvo ugotavlja, da so ljudje, ki pišejo, rišejo in objavljajo take stvari, moralno in politično diskvalificirani, kot tudi tisti, ki jih zagovarjajo. (Del izjave, ki je bila objavljena v "Delu" in "TV 15").

S tem pa se problem še le odpira. Kajti sedaj je nujno potrebno dokazati, da pesniška beseda, še posebej tista, ki nastopa v imenu nelepih vrednot, ne more ogrožati naroda in ga seveda tudi ne želi.

Čeprav je že sama trditve o ogrožanju naroda po pesniški besedi dovolj absurdna, pa meni avtor, da jo je treba vseeno podrobneje pojasniti. Če lahko za stari Orient, za antiko ali srednji vek trdimo, da je imela njegova sodobna pesniška beseda magično, vplivajoče in odločujoče poslanstvo, da je torej pesnik kot njen tvorec aktivno vplival na družbeno življenje svoje sredine in svojega naroda, pa je človek XX. stoletja toliko razvil svojo misel in svojo zavest, da je popolnoma nemogoče trditi zanj, da je pod vplivom magičnega vpliva pesniške besede. Če bi skušali trditi nasprotno, bi to pomenilo, da pristajamo na odločujočo prisotnost in moč skrivnostnih srednjeveških misterijev ali kulturnih in obrednih pesmi iz še starejših dob. Trditi bi morali, da se ta vpliv še ni preživel, da je današnji človek še vedno pod vplivom skrivnostnih sil, ki jih premore (jih je premogla) pesniška beseda. To pomeni tudi pristajati na mistični mrak srednjeveške Evrope. Evropski človek pa je danes pesniško besedo presegel v takšni meri, da vidi v njej le še aktualnost in polemičnost. In če je mističnost res lahko ogrožala narodovo skupnost, pa aktualnost in polemičnost lahko narodu le koristita pri uresničevanju njegovih teženj. Poprejšnji vates, pesnik-obsedenelec je postal sodobnik svojih ljudi in je z njimi v nenehnem dialogu. Dialog pa lahko eksistira le v primeru (ne samo med pesnikom in njegovim pesniško besedo ter drugimi ljudmi, ampak sploh med ljudmi) če lahko vsi, ki sodelujejo v dialogu, uporabljajo ves diapazon vrednot, od skrajno idealno lepih, do skrajno idealno nelepih. Le v tem primeru bo torej ukinjena ogroženost, ki jo čuti pesnik pri pisanju (ali zaradi pisanja) pesmi in le v tem primeru bo dialog, ki ga mora in more voditi pesnik s svojimi sodobniki, res dialog. To pa pomeni tudi, da bi morala kritika v določeni meri razširiti instrumentarij vrednot, s katerimi ocenjuje pesniško besedo. Ponavljam, z vrednotami, ki veljajo sedaj za (klasično) pesniško besedo, ni mogoče ocenjevati (sodobne) pesniške besede, ki je zavzela, ne glede na kritiko, v kontekstu naroda bistveno drugačno pozicijo. Mar je zato samo naključje, da v vsej sodobni slovenski literarni kritiki in zgodovini ni mogoče zaslediti razprave ali članka, ki bi skušal zadovoljivo pojasniti, kako sodobna slovenska pesniška beseda korespondira z ljudsko pesniško besedo, kako misel prve prevzema elemente miselnosti druge. Nihče torej še ni poizkušal pojasniti, kako to, da poezija, ki nastopa v imenu nelepih vrednot, sprejema vrednote ljudske pesniške besede, ki je bila do sedaj v vseh učbenikih in razpravah deklarirana kot kompilacija vseh lepih (vrednih) vrednot, kot resumé vsega pozitivnega, ki se je nakopičilo v slovenskem človeku od njegove naselitve na današnjem ozemlju pa do našega zadnjega spontanega in v celoti uspešnega obrambnega boja, ki je zavaroval našo nacionalnost in naše nacionalno ozemlje. Kajti če bi tradicionalna kritika priznala to dejstvo in ga z raziskavo tudi potrdila, potem bi bila teorija o prepadu, ki naj bi zijal med

klasično pesniško in novo pesniško besedo, brez vsake realne vrednosti. Tradicionalna kritika torej raje molči v imenu "tradicionalnih lepih vrednot, ki so določale in naj bi še vedno določale pesniško besedo".

In če je nacionalna skupnost pooblastila kritiko, da obsoja v njenem imenu, hkrati pa z istim namenom aktivirala tudi druge institucije, pomeni to, da je misel o ogroženosti, ki jo doživljata pesnik in pesniška beseda, popolnoma upravičena in s tem za pesnika seveda primarnega pomena. Pisal sem z namenom, da bom lahko vrednost pesniških besed in pesniških metafor določal v skladu s svojim prepričanjem, ki bo vedno le prepričanje o nujnosti korespondiranja z vso nacionalno skupnostjo, z vsemi ljudmi, ki jim bo moja pesniška beseda dostopna.

